

Haardplaten *van toen*

De symboliek van gietijzeren haardplaten fascineerde Charles Nijman zo dat hij een webwinkel begon in deze antieke

kunstenwerken. In zijn atelier in Amerongen heeft hij een collectie van zo'n 300, voornamelijk Franse, haardplaten. "De eerste haardplaten zijn gemaakt in het midden van de vijftiende eeuw. IJzer smeden gebeurde al heel lang, maar pas toen werd het ijzergieten uitgevonden. De smeden maakten de platen op plekken waar ijzererts was, voornamelijk in Luxemburg, Noord-Frankrijk en Duitsland. Een haardplaat was de radiator van de middeleeuwen, een extra warmtebron die het rendement van haardvuur met 50% verhoogde. Ook beschermde de platen de stenen tegen de hitte van het vuur.

De eerste, primitieve, platen hadden eenvoudige versieringen. Hiervoor werden malen gemaakt in een zandbed met de afdruk van een hand, een vuist of randversieringen van touw. Later kwamen de familiewapens in zwang. Hiervoor maakte men stempels van hout. In de eerste platen zie je nog de randen van die stempels terug. Maar de techniek werd steeds verfijnder. Kunstenaars gingen zich bekwamen in het vormsnijden en maakten de mooiste gravures in eiken- en perenhout.

Een haardplaat met een wapen werd in Frankrijk als heel chic beschouwd. In eerste

instantie was deze luxe voorbehouden aan de adel, later mocht ook de gegoede burgerij een haardplaat laten maken. Voorwaarde was wel dat het wapen van hun landheer werd gebruikt. Vandaar dat er nog veel haardplaten in omloop zijn met symbolen van de Franse koninklijke familie, de drie lelies. Ook symbolen van de Zonnekoning duiken nog regelmatig op. Tijdens de Franse Revolutie werden deze haardplaten overigens verboden. Veel mensen draaiden ze simpelweg om, anderen beitelde de lelies en kroontjes weg.

In Nederland was de haardplaat ook een manier om duidelijk te maken wat je politieke voorkeur was. Het Pro Patria symbool bijvoorbeeld was geliefd tijdens de onafhankelijkheidsstrijd tegen de Spanjaarden. Zo wist bezoek heel duidelijk dat je 'voor het vaderland'

was. Met de opkomst van de burgerij sinds het begin van de 17de eeuw kregen de haardplaten ook andersoortige versieringen, zoals beroepen, religieuze taferelen en dieren. Vooral de 17de-eeuwse zogenaamde Hollandse haardplaten waren opmerkelijk. Je herkent ze aan hun rijke versieringen rond het middentaferel.

Een bijzonder kenmerk van haardplaten is dat ze niet snel kapot gaan. Daarom zijn er nog relatief veel antieke exemplaren in omloop. In vergelijking met ander antiek zijn de prijzen dan ook laag, tussen de 200 en 1000 euro. Maar er gaan ook museumstukken voor 20.000 euro onder de hamer!"

Meer zien?

Kan in het atelier van **Charles Nijman**. Zijn collectie staat afgebeeld op zijn website, www.antieke-haardplaat.nl. Charles verkoopt ook antieke vuurbokken, zoals afgebeeld.

Ook leuk

* In Klarenbeek vind je het kleinschalige **Haardplatenmuseum**, www.brascamp.com/haardplaten.htm

* In het **Centraal Museum** van Utrecht en het **Historisch Museum** in Rotterdam zijn fraaie platen uit de geschiedenis verzameld. Ook te zien op www.centraalmuseum.nl en www.hmr.rotterdam.nl.

Meer lezen?

Hét boek over haardplaten is nog altijd **Plaques de Cheminees** van Henri Carpentier uit 1926. Alleen nog verkrijgbaar bij antiquairs.